

УДК 72.01

Верес М. К.,

*аспірант, кафедри Теорії архітектури**Київський національний університет будівництва і архітектури**maryveresart@gmail.com; orcid.org/0000-0002-3119-7905*

Олійник О. П.,

*канд. архітектури., доцент,**Національний авіаційний університет, Україна**archiprestig@ukr.net; orcid.org/0000-0002-6786-0633*

АНАЛІЗ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ АРХІТЕКТУРИ НЕВЕЛИКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МЕКСИКИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧ. ХХ СТОРІЧЧЯ

Анотація: у статті виконаний аналіз історико-культурної спадщини архітектури невеликих шкільних споруд Мексики кінця ХІХ – поч. ХХ сторіччя. Розглянуті загальні концепції стилів шкільних фасадів, планувальні особливості невеликих шкіл, виконаний просторовий аналіз шкільних просторів та виявлені їх планувальні особливості.

Ключові слова: історико-культурна спадщина, архітектура Мексики, планувальні особливості, декоративне оформлення, фасади.

Постановка проблеми. Мексиканський менталітет двадцятого століття починається саме з початкової школи, де домінує робота і порядок, що спрямований на розвиток всебічної освіти і який чітко показав різницю між навчанням та інструктуванням, зважаючи на те, що головне завдання державної школи – власне навчати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Про історію архітектури Мексики є велика кількість статей у періодиці та у ґрунтовних працях у всьому світі. Це, зокрема, праці Axel Arano [1], Alegna, Paula [2], Natalia de la Rosa [3], José Miguel González [4], Gómez, Lilia та Miguel Àngel de Quevedo [8], та інших. Проте у вітчизняній практиці тема архітектурної спадщини невеликих освітніх закладів Мексики кінця ХІХ – поч. ХХ сторіччя залишається поза увагою науковців.

Формування цілей статті. Мета статті – аналіз архітектурної спадщини невеликих шкільних будівель Мексики кінця ХІХ – поч. ХХ сторіччя. Виявлення систем планувальних особливостей, формування шкільного простору, стильовий аналіз споруд, та аналіз навколишнього середовища.

Для цього було поставлено наступні завдання: аналіз та дослідження будівель невеликих шкільних закладів Мексики; аналіз історичних факторів що

впливали на формування шкільної архітектури; та виконаний аналіз робіт провідних архітекторів кінця XIX – поч. XX сторіччя.

Основна частина. В період з 1821 року, коли Мексика стала незалежною від Іспанії, в 1921 році, було створено Міністерство Народної освіти та відбулися найосновніші зміни в шкільному будівництві на території Мексики. На протязі дев'яти десятиліть Міністерство Народної освіти Мексики зіткнулося з проблемою будівництва навчальних просторів. Було поставлено питання щодо забезпечення всім мексиканцям безкоштовної і світської освіти, яка передбачена в статті 3 Конституції, в якості основної мети «Великої хартії вольностей» 1917 р. [9].

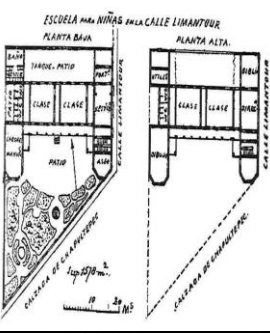
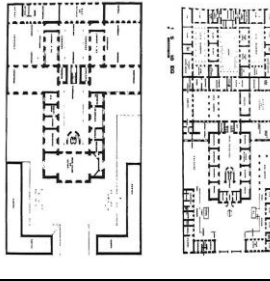
На прикінці XIX початку XX ст. Мексиканська революція в освіті мала одну з найактуальніших і конструктивних цілей стосовно шкільного будівництва. Було запропоновано амбітну освітню програму, яка різко знизила б неграмотність населення країни. Два завдання були виявлені як невідкладні: з одного боку, забезпечити виховання у всіх куточках республіки за допомогою дій вчителів; з іншого боку, з урахуванням дефіциту шкільних споруд, з якими зітнулася освітня програма, необхідно було побудувати якомога більше шкіл, максимально використовуючи наявні ресурси. Ця робота була складною і триває з тих пір [1].

До того часу школи були розташовані в приватних будинках, які були орендовані для цієї мети або в колишніх монастирях. Однак при переході в новий час, шкільний простір вимагав спеціалізованих приміщень для навчання та розвитку нового покоління дітей який був би побудований, як повноцінна школа, з урахуванням всіх необхідних гігієнічних норм.

Простори, що були створені в період, кінця XIX початку XX ст. в значній мірі конкретизували великі революційні ідеали, і їх реалізація була організована одними з найбільш провідних інтелігентів Мексики в цей період, таких як Хосе Васконселос та Хайме Торрес Бодет, які організували деякі з будівельних програм найбільш успішних шкіл, в інтелектуальній співпраці з такими архітекторами, як: Карлос Обрегон Сантачілія, Гільермо Зарага, Хуан О'Горман та Педро Рамірес Васкес. Досвід, набутий в цьому архітектурному жанрі і подальший технологічний розвиток в будівництві цих просторів, був експортований в інші країни і заслужив визнання в усьому світі [4].

У цих невеликих школах проявляється велич і культурне багатство, що характеризує мексиканську культуру. Архітектура шкільних просторів відображає різноманітні пропозиції, які в той час прагнули задовольнити потреби, викликані не тільки самим навчальним процесом, але і кліматичними, соціальними і культурними умовами, в яких вони були побудовані.

Таблиця 1.

АРХІТЕКТУРА НЕВЕЛИКИХ ШІКІЛ МЕКСИКИ В СТИЛІ ЕКЛЕКТИКИ І КЛАСИЦИЗМУ КІНЦЯ XIX – ПОЧ. XX СТОРІЧЧЯ			
Фасад	Плани	Інтер'єр	Назва
			Escuela Primaria Horacio Mann (Ciudad de Mexico, 1906). Lake-Verea
			Escuela Normal para Profesores (Toluca, Estado de Mexico, 1907-1910). Ramiro Chaves
	планувальна схема відсутня		Escuela Primaria Nicolas Bravo (Merida, Yucatan, 1910). Ramiro Chaves
	планувальна схема відсутня		Escuela Primaria Distrito Federal (Merida, Yucatan, 1909). Ramiro Chaves
	планувальна схема відсутня		Escuela Primaria Manuel Cepeda Peraza (Merida Yucatan, 1910). Diego Perez

В усьому світі немає і не було унікальніших моделей шкільних закладів, оскільки мексиканське шкільне будівництво наприкінці XIX ст. проводилося під геніальним гаслом, про це писав архітектор Хуан О'Горман, що: "школа - це не те ж саме в сільській місцевості, як в містах, на узбережжі, в горах, чи у високогір'ї, тому що школа повинна зважати і адаптуватися до свого географічного середовища і культури країни" [9]. Тому при зведенні мексиканських шкіл, максимальна увага була приділена саме ландшафтним особливостям та кліматичним умовам.

Споруди невеликих шкіл Мексики відображають не тільки історію архітектури в той період, але і еволюцію її різних політичних, культурних та соціальних ідеологій, шкільні простори аналізуються не тільки в їх архітектурних, міських, стилістичних аспектах і в їх варіаціях, але і в тій ролі, яку вони відігравали з часом в різних областях, таких як соціальні та культурні [2].

Яскравим прикладом невеликих шкільних закладів початку XX ст. є школа Орасіо Манна (1909), на проспекті Чапультепек, вона є прикладом міських шкіл цього періоду, які все ще збереглися. Зазнавши кілька змін, вона продовжує виконувати свою початкову функцію [3].

Школа Толука (1907-1910), архітектора Вісенте Суареса, відрізняється відвертою інтеграцією її орнаменталізації з використанням структурних елементів чавуну. В стилетворчому плані це був безсумнівно авангардний жест на той час, коли був вперше використаний в шкільному будівництві матеріал, який зазвичай призначений для промислових будівель або залізничних терміналів в ті роки.

Далі розглянемо групу шкіл, в різних районах національної території, що має характерну типологію, яка застосовувала постулати гігієнічних та раціоналістичних характеристик, які були раніше виявлені, в менш щільно забудованих приміських районах. Ця модель школи розглядається як будівля, що звільнена від колоніальної міської стилістики, яка зазвичай має блок, сформований за пери метровою схемою класних кімнат, навколо одного або двох закритих дворів, вирівняних по осі симетрії і в більшості випадків увінчаних напівокремим павільйоном. Як приклад цієї типології розглянемо три школи в місті Меріда: Escuela Primaria, Manuel Cepeda Peraza; Escuela Primaria, Distrito Federal; Escuela Primaria, Nicolas Bravo, *Таблиця 1*.

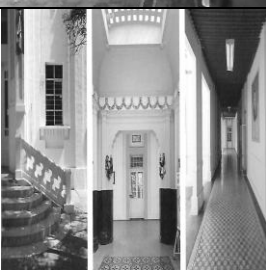
Використання цієї схеми в різних частинах національної географії підтверджує її як просторову типологію, яка гарантує як оптимальну вентиляцію, так і освітлення класів, як конфігурацію їх в ізольованому і пізнаваному сенсі в міській та сільських місцевостях.

Таблиця 2.

АРХІТЕКТУРА НЕВЕЛИКИХ ШІЛ МЕКСИКИ В СТИЛІ АРХІТЕКТОНІЧНОЇ ПРАГМАТИКИ КІНЦЯ XIX – ПОЧ. XX СТОРІЧЧЯ		
Фасад	Інтер'єр	Назва
		Escuela David Vivas Romero (Merida, Yucatan, 1929). Diego Perez
		Escuela Primaria General de Division Maximino Avila Camacho (Huejotzingo Puebla, 1928). Diego Perez
		Escuela Primaria Modelo Enrique Laubscher (Orizaba, Veracruz). Diego Perez
		Escuela General Guadalupe Victoria (Durango, Durango, 1934. Plator Rouaix). Onnis Luque

Стиль Ар-Деко в Мексиканських шкільних спорудах знайшов вираження досить специфічним, дещо тропічним шляхом з використанням плиток і кераміки, які були об'єднані з особливим національним орнаментом (деякі з них були навіть до-іспанського періоду). Школи зводилися для все більшої кількості населення, і вони почали розробляти різні доповнення. Значні зміни були проведені, в той час, коли сфери житлового будівництва, торгівлі і послуг об'єдналися в досягненні спільної мети. Це було початком розвитку міської інфраструктури, що відображається в будівлях невеликих шкіл *Таблиця 3.*

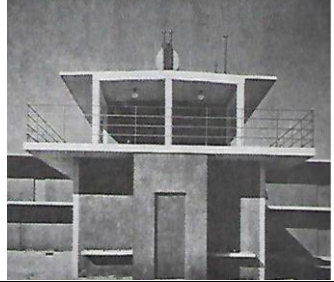
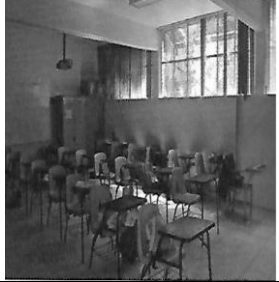
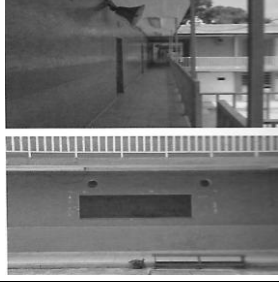
Таблиця 3.

АРХІТЕКТУРА НЕВЕЛИКИХ ШКІЛ МЕКСИКИ В СТИЛІ АРТ-ДЕКО КІНЦЯ XIX – ПОЧ. XX СТОРІЧЧЯ			
Фасад	Внутрішній дворик	Інтер'єр	Назва
			Escuela Fernandez de Lizardi (Monterrey, Nuevo Leon, 1928. Cipriano J. Gonzalez). Alejandro Cartagena
			Escuela Industrial Alvaro Obregon (Monterrey, Nuevo Leon, 1929. FYUSA) Alejandro Cartagena
			Escuela Coahuila (Saltillo, Coahuila, 1932). Alejandro Cartagena
			Centro Escolar Revolucion (Durango, Durango, 1930). Onnis Luque
			Escuela Alvaro Obregon (Saltillo, Coahuila, 1933. Ceferino Dominguez). Alejandro Cartagena

З розвитком жанру шкільного будівництва в архітектурній галузі були досягнуті важливі технологічні успіхи, які дозволили, як оптимізувати робочу силу так і наявні ресурси, а також адаптувати їх до різних кліматичних умов

Таблиця 4.

Таблиця 4.

АРХІТЕКТУРА НЕВЕЛИКИХ ШКІЛ МЕКСИКИ В СТИЛІ ФУНКЦІОНАЛІЗМ КІНЦЯ XIX – ПОЧ. XX СТОРІЧЧЯ			
Фасад	Внутрішній дворик	Інтер'єр	Назва
			Escuela Primaria Melchor Ocampo (Ciudad de Mexico, 1932. Juan O'Gorman) Alex Dorfsman
			Escuela Primaria Estado de Jalisco (Ciudad de Mexico, 1932. Juan O'Gorman) Alex Dorfsman
			Escuela Primaria Carlos A. Carrillo (Ciudad de Mexico, 1932. Juan O'Gorman) Alex Dorfsman
			Escuela Primaria Francisco Giner de los Rios (Ciudad de Mexico, 1932. Juan O'Gorman) Alex Dorfsman
			Escuela Secundaria Albert Einstein (Ciudad de Mexico, 1946. Vladimir Kaspe) Katya Brailovsky/Ricardo Alzati

Хоча класифікація невеликих шкіл Мексики в принципі відповідає так званим течіям та стилям архітектури і їх послідовності, та все ж особливу увагу потрібно звернути на впровадження нових будівельних систем; формулювання композиційних схем, які відповідали новим вимогам і змінним, вирішення архітектурних програм, що були запропоновані, важливо підкреслити момент

змін в способі планування, розміщення, фільтрації і проведення будівництва шкіл наприкінці XIX – початку XX ст.

Висновки. Масове будівництво шкіл в Мексиці почалося в другій половині 1920-х років, в рамках революційної освітньої програми. Під час мексиканської революції, навіть збройна боротьба і нестача ресурсів не заважали мексиканцям проводити, хоча і ізольовано, роботу в галузі будівництва закладів народної освіти.

На початку XX сторіччя, композиційний раціоналізм просторових розподілів шкільної архітектури невиразно включався в різні історичні стилі, такі як: романський, ренесансний, неокласичний з використанням навіть барокових елементів. У деяких випадках істотним було використання елементів металевих конструкцій (не тільки як нового матеріалу), але вони виконували роль частини орнаменту на фасадах шкільних споруд.

Велика кількість видатних архітекторів працювала над створенням нового навчального середовища в Мексиці наприкінці XIX – початку XX ст. Народна школа стала не тільки міським доповненням, яке було об'єднане з парками, ринками, школами-інтернатами, будинками працівників і медичними центрами, а й двигуном усього організму країни. Це стало відправною точкою для реалізації всього соціального проекту: освіта - як основа національної політичної, соціальної та економічної реструктуризації.

Архітектурне вирішення було частиною конкретного процесу визначення характерної тенденції в післяреволюційні роки. Становлення неоколоніального, арт-деко і раціональних стилів було пов'язано з теоретичним визначенням, яке було створено в відношенні теперішньої та майбутньої національної архітектури.

Вимоги, які задовольняла ця нова архітектура, були істотним прогресом будівництва, що вирішували соціальні потреби, через будівлі шкіл, які дозволяли здійснювати політичні дії нового режиму. Було сформовано нову, актуальну систему в контексті освітньої політики та педагогічної програми, що обґрунтувало її використання в постреволюційному мексиканському русі. Тому проект будівництва враховував потреби робітничих класів, сільськогосподарського та міського населення.

Перспективи подальшого дослідження. Сучасний стан проектування і будівництва шкіл потребує великої уваги з боку держави, вчених-архітекторів, педагогів і будівельників. Таким чином, шкільні простори аналізуються не тільки в їх архітектурних, міських, стилістичних аспектах і в їх варіаціях, але і в тій ролі, яку вони грали з часом в різних областях, таких як соціальні та культурні. На прикладі Мексиканської архітектури ми можемо простежити грамотний підхід до планування шкільних споруд з урахуванням кліматичних,

географічних, стилістичних та інших чинників формування архітектурних ансамблів невеликих шкільних приміщень.

Фактологічні та аналітичні матеріали, типологічні таблиці, що наведені в даній статті, та приклади проектів провідних архітекторів Мексики кінця XIX – початку XX ст. можуть бути корисними для подальшого вивчення та порівняння архітектури в Україні та Мексиці.

Література

1. Axel Arano *Arquitectura Escolar SEP 90 Años | Secretaria de Educación Pública, SEP; Consejo Nacional para la Cultura y las Artes, CONACULTA México, D.F, 2011, 395 p.*
2. Alegna, Paula, *La educación en México antes y después de la conquista, México, SEP, 1963.*
3. Escalante Fernández, Carlos y Antonio Padilla Arroyo, *La ardua tarea de educar en el siglo XIX. Orígenes y formación del sistema educativo en el Estado de México, Toluca, ISCEEM, 1998.*
4. Los censos de población y vivienda de 1895, 1900 y 1910 de donde se obtuvo la tasa de analfabetismo en México, se encuentran disponibles en la página del Instituto Nacional de Estadística y Geografía: www.inegi.org.mx
5. *La Salubridad e Higiene Pública en los Estados Unidos Mexicanos, México, Casa Metodista de Publicaciones, 1910, p. 214.*
6. Félix Palavicini. *La construcción económica de escuelas, México, Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística, 1908.*
7. *Actas y memorias del primer Congreso Científico Mexicano, México. Imprenta del Museo Nacional de Arqueología, Historia y Etnología, 1913, 256 pp.*
8. “Sección de construcción y reparación de escuelas”. *Álbum escolar de México. México, 1916, 5-XXX pp.*
9. *Constitución política de los Estados Unidos Mexicanos, que reforma la de 5 de febrero de 1857. México, Instituto de Investigaciones Jurídicas, UNAM. 96 pp*
10. Galván Lafarga, Luz Elena, *Los maestros y la educación pública en México, México, CIESAS, 1985.*
11. Gómez, Lilia y Miguel Ángel de Quevedo, *Testimonios Vivos. 20 Arquitectos, México, SEP/INBA (Cuadernos de Arquitectura y Conservación del Patrimonio Artístico, 15-16), 1981, pp. 127-138.*
12. Galván Lafarga, Luz Elena y Elisa Estrada Hernández (coords.), *Escuela Normal para profesores. A 100 años de la inauguración de su edificio, Toluca, Gobierno del Estado de México-Biblioteca Mexiquense del Bicentenario (Colección mayor), 2010.*

Аннотация

Верес М.К. аспирант, кафедры Теории архитектуры, Киевский национальный университет строительства и архитектуры; Олейник Е.П. канд. архитектуры, доцент, Национальный Авиационный Университет, Украина.

Анализ историко-культурного наследия архитектуры небольших учебных заведений Мексики конца XIX - нач. XX столетия.

В статье выполнен анализ историко-культурного наследия архитектуры небольших школьных сооружений Мексики конца XIX - нач. XX столетия. Рассмотрены общие концепции стилей школьных фасадов, планировочные особенности небольших школ, выполненный пространственный анализ школьных пространств и выявлены их планировочные особенности.

Ключевые слова: историко-культурное наследие, архитектура Мексики, планировочные особенности, декоративное оформление, фасады.

Summary

Mariia Veres, postgraduate student of Department of Architecture Theory of The Kyiv National University of Construction and Architecture; Olena Oliynyk, Candidate of architecture, Associate Professor of National Aviation University, Ukraine.

Analysis of the historical and cultural heritage of the architecture of small schools in Mexico at the end of the XIX - early XX century.

The article analyzes historical and cultural heritage of the architecture of small school buildings in Mexico at the end of the 19th - early 20th centuries. The general concepts of styles of school facades, planning features of small schools, the spatial analysis of school spaces and their planning features are revealed.

The widespread construction of school buildings in Mexico began in the second half of the 1920's, within the framework of a revolutionary educational program during Mexican Revolution. At the beginning of the 20th century, the compositional rationalism of the spatial distribution of school architecture was vaguely included in various historical styles, such as: Romanesque, Renaissance, Neoclassical, with the use of even Baroque elements.

A large number of prominent architects worked on creation new school buildings in Mexico at the end of 19th - early 20th centuries. National schools became not only a city supplement, which was united with parks, markets, boarding schools, workers' homes and medical centers, but also the engine of the whole body of the country. This was the starting point for the implementation of the entire social project: education as the basis of national political, social and economic restructuring.

Architectural solution was part of a specific process of identifying a typical trend in post-revolutionary years. The emergence of Neocolonial, Art Deco and Rational styles has been linked to the theoretical definition that has been created in relation to the present and future national architecture.

A new, up-to-date system was created in the context of educational policy and pedagogical program that substantiated its use in the post-revolutionary Mexican movement. Therefore, the construction project took into account needs of the working classes, agricultural and urban populations.

Key words: historical and cultural heritage, architecture of Mexico, planning features, decorative design, facades.